

AVTONOMIST

Izhaja vsako soboto

Celoletna na-
ročnina 37 50 D
mesečna 3 50 „
Posamezne
številke se ra-
čunijo po 75 p.
Inserati
se računajo:
pol str. 350 D,
manjši soraz-
merno. — Pri
mailih oglasih
beseda 25 p.

Prva lastavica iz Srbije.

Predsednik srbske kmečke stranke, ki ima v parlamentu menda 26 poslancev, je g. Mihajlo Avramović, pošten in odkrit človek, ki ima zlasti velike zasluge za združništvo med Srbi. Ta mož je bil dober znanec z našim pokojnim Krekom, s katerim sta se videla tudi na mednarodnih združnih kongresih. Mož je tudi zelo izobražen in bo najbrže v političnem življenju te države igral še važne gosli.

Ta mož je v najnovejši številki srbske revije „Srpski književni glasnik“ zapisal sledeče:

„Vprašate, kako bi se sprečila še večja razdvojenost med Srbi in Hrvati, pozabljate pa pri tem na Slovence; še večja razdvojenost obstoji namreč med Slovenci in Srbi. Samo odvisni Slovenci drugače tukaj (v Belgradu! op. ur.) govorijo, toda tudi ti med svojimi ljudmi mislijo in govorijo kot vsi ostali. Slovenci enostavno ne preneso imena Srbina (za nas same namreč op. ur.). Ko je neka srbska politična stranka iz Srbije poskušala, da v Sloveniji zbere ljudi okolo sebe, je zadoščalo, da je neki slovenski list zapisal, da je to srbska stranka in vsi, ki so spočetka v njo stopili, so jo zopet zapustili. V Sloveniji vse stranke (to pa ne bo držalo! op. ur.) agitirajo z uspehom, očitajoče ena drugi zveze s Srbi. Zato je treba vprašanje popolniti s Slovenci in morda še z drugimi... (Makedonci? op. ur.).

O tem, kako je treba organizirati našo državo, pravim, da ste nehote pogodili misel vseh tistih, ki nočejo nasilja, pa naj pride s katere strani hoče. Ne more se boljše reči kot ste rekli vi: **Našo državno zajednico je treba organizovati v svobodnem soglašanju in z enakopravno voljo Srbov, Hrvatov in Slovencev.** Če bi se tako ne mogel rešiti spor, to je v svobodnem soglašanju in z enakopravno voljo, tedaj se zgodi z Hrvatsko in Slovenijo tako, kot to žele Hr-

vati in Slovenci. Glavno je, da ostane-
mo skupaj.

Večkrat se od izvesnih srbskih plati spominja na žrtve, ki so jih doprinesli Srbi v vojnah za osvobodjenje.

Ne sme pa se pozabiti, ako prinašajo Srbi ta kapital, da tudi Hrvati in Slovenci niso prišli praznih rok.

Pri tem ne smemo pozabiti na to-le:

1. Da Hrvati in Slovenci razmerno največ plačujejo v dobro celokupnosti.
2. Da oni in drugi prinašajo v državno zajednico večjo in boljšo količino in kakovost prometnih sredstev (železnice itd., op. ur.).
3. Da oni prinašajo naprednejše poljedelstvo in živinorejo.
4. Da oni prinašajo razvitejšo in različnejšo industrijo.
5. Da oni prinašajo dovršenejši trgovinski in finančni aparat in sistem.
6. Da končno oni prinašajo sploh dovršenejši sistem upravne tehnike.

M. Avramović, Srb iz stare kraljevine, ki je tudi predsednik glavne združne zveze, poslanec itd. — tu čisto odkrito pove, kakšno doto smo Hrvati in Slovenci prinesli v to državo. Ni se nam treba sramovati. Toda mi smo postali „podlaga tujčevi peti“, ker smo se sami poniževali pred Belgradom, ker smo tam drug drugega tožili, ker so naši „demokrati“ zašli na takšna politična pota, da so silno oškodovali ves naš kmečki in delavski narod. Zato je potrebno, da Slovenci to stranko politično eliminiramo. Na drugi strani pa nam je potrebna samostojna slovenska politika, ki bo naše ljudstvo napravila za sogsopodajca v tej državni skupnosti, v kateri bomo imeli ključ svojega stanovanja sami v rokah.

Odkrita izjava Mihe Avramoviča nam potrjuje, da smo mi od vsega početka na pravilni poti. Ta pot je pot poštenja, resnice, odkritosti in neustrašnosti.

Oblastna skupščina.

Na podlagi določil vidovdanske ustave so v Belgradu sklenili „zakon o oblastni in sreski samoupravi“, ki je bil uradno objavljen v „Službenih Novinah“ z datumom od 28. aprila 1. 1922.

Ta zakon obsega sledeča glavna določila:

1. določa delokrog oblastne samouprave;
2. naštevajo njene izvršilne organe;
3. obsega volilni zakon za oblastno skupščino;
4. določa način poslovanja oblastne skupščine;
5. določa način denarnega gospodarstva oblastne skupščine;
6. vsebuje natančna določila o pravicah, dolžnostih in oposlovanju oblastnega odbora.

To so najvažnejša poglavja tega zakona. Ker se morajo na podlagi člena 8. tega zakona izvršiti volitve v oblastno skupščino prvo nedeljo v mesecu oktobru, zato smatramo za potrebno, da pravočasno seznanimo javnost z najvažnejšimi določili te postave, da bodo ljudje vedeli, zakaj gre.

A. Delokrog oblastne samouprave.

Člen 2. omenjenega zakona se glasi: „V področje oblastne samouprave spadajo ti-le posli:

1. oblastne finance: a) določanje proračuna; b) razpolaganje z oblastnimi davščinami, ki se dajo oblastim na podstavi zakona za kritje oblastnih stroškov;
2. gradbeni prepisi in oblastno javna dela (napravljane lokalnih železnic, kanalov, pristanišč, mostov, cest, avtomobilnih in aeroplanskih zvez, reguliranje potokov in hudournikov, odvrta-

nje nevarnost od poplav, ukoriščanje prirodnih zakladov itd.);

3. skrb za pospeševanje oblastnih gospodarskih interesov: kmetijstva, živinoreje, vinogradništva, sadjarstva, gozdarstva, rečnega in jezerskega ribarstva, lova kakor tudi za tehnične poljedelsko izboljšanje;
4. podpiranje obrta, industrije in združništva v oblasti;
5. upravljanje oblastnih imovin, napravljane in izkoriščanje oblastnih ekonomskih podjetij;
6. skrb za narodno zdravje v oblasti kakor tudi za vse naprave, s katerimi se pospešuje zdravstveno stanje v oblasti; upravljanje in ukoriščanje zdravilnih vod in vrečev, na katere bi dobile koncesijo od države;
7. skrb za socialne naloge v oblasti;
8. oblastne humanitarne naprave;
9. oblastne prometne naprave;
10. sodelovanje pri pospeševanju prosvete v oblasti;
11. sodelovanje pri strokovnem izobraževanju v oblasti;
12. sodelovanje pri pospeševanju pomorskega ribarstva v oblasti;
13. ustanavljanje in vzdrževanje hranilnic in kreditnih zavodov, naprav za vzajemno podpiranje in zavarovanje, skrb za prehrano naroda ob slabih letinah in elementarnih neugodah;
14. zbiranje in urejanje statističnih podatkov za potrebe oblastne samouprave;
15. v občeh skrb za pospeševanje gospodarskih in kulturnih nalog čisto oblastnega interesa;
16. oddajanje mnenj na zahtevo vlade o zakonskih predlogih, ki se tičejo

oblasti kakor tudi v občeh o vseh drugih predmetih, o katerih zahteva vlada njihov mnenje.

Tudi drugi posli smejo biti z zakonom poverjeni oblastni samoupravi.

Kdor se spominja nekdanjih deželnih zborov, vidi na prvi pogled veliko sličnost delokroga „oblastne skupščine“ in delokroga deželnih zborov.

Delokrog obeh je v prvi vrsti krajevnega gospodarskega značaja. Bivše dežele so imele pravico graditi lokalne železnice, gradile so ceste, za katerih vzdrževanje so obstajali posebni cestni odbori, dalje so dežele podpirale razvoj vseh panog kmetijstva bodisi s podporami ali z ustanovitvijo posebnih šol in vzornih gospodarskih naprav. Da povečajo svoje dohodke so deželne uprave

ustanovljale lastne denarne zavode (banke, zavarovalnice itd.). Za pokritje svojih stroškov so imele dežele svoj lasten proračun, pobirale so doklade na državni davek in razpisovale svoje lastne posebne davke, n. pr. na opojne pi-jake itd. Svoje premoženje pa so nalagale v svoje posebne fondе, o katerih uporabi je odločala edino-le deželna uprava sama oziroma deželni zbor.

Delokrog bivših deželnih zborov je bil torej v gospodarskem oziru jako lep in obsežen in nič manj ni obsežen tudi delokrog novo nameravanih „oblastnih skupščin“. V političnem oziru pa obstoji med starim deželnim zborom in novo „oblastno skupščino“ velika razlika, ki temelji v razmerju obeh ustanov do državne oblasti. O tem razmerju pa bomo povedali kaj več v posebnem odstavku.

Kapital in politika.

Zadnjo soboto se je vršil v Ljubljani občni zbor Jadranske banke. Ravnatelj tega velikega denarnega zavoda je podal delničarjem pri tej priliki poslovno poročilo, ki je vzbudilo v celi naši javnosti silno pozornost zaradi težkih očitank na naslov raznih občepoznanih in vplivnih oseb v slovenskem političnem življenju.

Očitkov, ki so vsaj za enkrat še trditve, ne bomo ponavljali. Prvič ne zaradi tega, ker so to kakor rečeno šele trditve, za katere mi nimamo nobenih dokazov v rokah — ako jih imajo drugi, je to njihova stvar — drugič pa zato, da se izognemo prijetostim, in sladkostim srbskega kazenskega paragrafa, ki nosi številko 104 in ki ga dr. Jerjav še huje kot minister Pucej brez milosti vihti nad nami, ubogimi časnikarskimi parami. Mi predpostavljamo, da je vsebina poročila občnemu zboru Jadranske banke vsaj večini naših bralcev znana in se hočemo zato omejiti le na principelno razmerje med kapitalom in politiko. Kadar bo pa končana sodna razprava o tej celi zadevi, da bomo lahko govorili ne samo o trditvah in protitrditvah, ampak o dokazanih dejstvih, takrat seveda si bomo dovolili zapisati tudi o posameznostih te afere kakšno besedo.

Današnji družabni red je kapitalističen družabni red, v katerem vlada in odločuje denar, oziroma tisti, ki imajo denar ali z njim razpolagajo. To ne velja samo v splošnem za človeško družbo kot celoto, ampak tudi za razne organizacije človeške družbe, predvsem za državo.

Mi jako radi govorimo o enakopravnosti, ki vlada v modernih državah, dalje o demokratizmu in o parlamentarizmu itd. To vse so pa v resnici samo lepe — besede. Mi vsi pač želimo, da bi vladala povsod enakopravnost, bratstvo, svoboda in kar je podobnih gesel, toda praksa nam kaže, da tega nikjer ni. V vsaki državi in v celotni človeški družbi obstoje plasti, razredi ali sloji, ki hrepene po nadvladi nad drugimi v svrhu izkoriščanja in želji po tej nadvladi mora služiti tudi državna moč in avtoriteta.

Tipičen zgled v tem oziru nam daje Amerika. Amerika je izrazita kapitalistična država. Je pa tudi zelo „svobodoumna“ država. A kljub vsem svobodom, ki vladajo tam, odločuje v Ameriki ne enakopravnost, bratstvo in ljubezen, ampak — dolar...

Amerikancem, ki imajo dolarje, ni vse eno, kakšne zakone in postave bodo dajali od „ljudstva izvoljeni“ zastopniki države in zakonodajalci. Dolar hoče tako zakonodajati, kakršna je njemu v korist, oziroma lastniku dolarja (kapitala), ne pa take zakonodaje, ki bi bila v korist onim, ki dolarjev nimajo. Zato gle-

da in skrbi dolarski kapitalist, da ravnano s pomočjo dolarja spravi tiste ljudi na politično površje in do odločilne moči v državi, ki bodo varovali dolarske interese, ne pa interesov ubogih nemaničev.

Kakor je v Ameriki, obljubljeni deželi dolarjev in političnih svobod (ki pa vse stoje pod dolarsko komando), tako je tudi drugod. Na Angleškem imajo glavno besedo veliki industrijalci in trgovci in interesi teh so obenem tudi državni interesi. Zato slišimo večkrat na angleško adresu naperjen očitek o „kramarski“ angleški politiki. Če bi kakšna vlada na Angleškem hotela voditi sentimentalno in solzavo politiko kakšnega prijateljstva n. pr. s Francozi, ki pa bi škodovala angleškim trgovskim interesom, bi padla prvi dan, kajti angleški ali bolje rečeno: kapitalistični princip je, da kapital vodi politiko in ne narobe. Ta princip sicer ni lep, ampak tukaj je.

Tako je bilo tudi v stari Avstriji. Tudi na Dunaju so vedno skrbeli kapitalistični sloji za to, da je politika služila njihovim interesom. Kapitalistični agrarci so znali prav spretno pod pretvezo „varstva kmečkih interesov“ v parlamentu „skozi spraviti“ znano carino na uvoz žita, ki je življenje onih, ki nimajo, silno otežila. Njim so sledili težki industrijalci, zlasti kovinski, ki so si znali prispletkariti ogromno zaščitno carino na uvoz železa. Eni in drugi so pa mogli doseči svoje cilje le s pomočjo političnih strank, ki so služile kapitalu, za kar je kapital zopet pomagal njim za dosego njihovih političnih ciljev. „Ti daj meni carino in glasuj za njo, jaz Ti bom pa pomagal do „svobodne šole“ — in zveza med politikom in kapitalom je gotova...

Pri nas v Sloveniji te zveze med kapitalom in politikom nismo posebno opazili, čeprav smo jo imeli in jo imamo že oddavno. Dunaj, kjer so padale odločilne besede, je bil daleč, doma pa smo imeli pojave take vrste v zelo malem razmerju, čisto skromne in majhne, da so ostali lahko skriti, kakor mladi jurčki v visoki travi. Kdo n. pr. se je brigal za to, če je za kakšne občine volitve dal ta ali ta par sto kron za volilni fond in če je „po dobljeni slavni zmagi“ dobil za nagrado n. pr. nasipanje cest z gramozom? In vendar: Ali ni to isto v malem, kar vidimo drugod po svetu v velikem? Kapital ima povsod svoje enake lastnosti in politika svoje slabosti... Povsod gre le za goli videz ali za takozvano „korektnost“, „formo“ ali „obliko“, ker so ljudje pač taki čajdko, da pravijo, da dr... samo za plotom smrdi, če ga pa deneš v zlato posodo, pa vidijo le zlato.

Zato so vdobi skrahiranega parlamentarizma in lažidemokracije vse politične stranke brez izjeme primorane, da

se naslanjajo na kapital. In sicer zaradi tega, da morejo pokrivati svoje velike izdatke za propagando, časopise, agitatorje in ostali strankarski aparat. V kapitalistični družbi je to neizbežno, ker morajo politične stranke zaradi državne centralizacije imeti denar za vse mogoče potrebe in nepotrebne izdatke. Meščanske stranke so se že od nekdaj posluževale svojih denarnih zavodov in bank ter podjetij, katera so dajale del svojega profita v namene politične stranke, ki jih je potem morala seve tudi podpirati s svojo vladno ali parlamentarno močjo. To je bil seveda strup za parlamentarno idejo, ki je v takem vzdušju idejno nujno morala propasti v korupciji, nepravilnosti in v enostranskem kapitalističnem egoizmu. To je moral čutiti na sebi tudi proletarijat, ko se je kot sloj začel politično-strankarsko uveljavljati. Tudi proletarske stranke so nujno pritegnile v svoj politični delokrog svoje proletarske strokovne in združne organizacije, ki navadno razpolagajo z materialnimi sredstvi, ki so potrebna za politično borbo. Tako imamo v socialističnem gibanju veliko literaturo o sporu med politikarji, strokovničarji in združniki, ki debatirajo o upravičenosti ali neopravičenosti medsebojnega razmerja glede vpliva in potrebe ene ali druge organizacije in njihovih kompetenc v celotni stranki.

V kapitalistični družbi in državi potrebujejo torej politične stranke kapital,

kapital pa zopet nujno potrebuje politične podpore, predvsem vladnih strank. Zato morajo nujno služiti meščanske stranke tudi kapitalistični politiki v državi in ne ljudstvu. Ljudske stranke pa se morajo v kapitali družbi naslanjati na svoje strankarske združno-gospodarske organizacije, ki so sicer same sebi namen, ki pa zopet morajo v svojem lastnem interesu, zlasti v samoobrambne svrhe, podpirati politično akcijo stranke, h kateri se prištevajo. Tako je bilo in ostane, dokler imamo družabni red, ki ga imenujemo kapitalističnega.

Vsa taka in slična razmerja med kapitalom in politiko, kakor smo jih očrtali, silno škodujejo ljudski blaginji. Zato moramo delati na to, da se taka razmerja odpravijo in da ne bo več vodila javnih poslov zveza med kapitalom in politiko. Politika mora postati čisto, nesebično delo za obče dobro in za koristi in dobrobit delovnega in produktivnega ljudstva, ne sme pa ostati delo za koristi posameznih kapitalističnih skupin, obstrukcijskih političnih klik in njihovih hlapcev. Vodstva političnih strank ne smejo sedeti v pisarnah bančnih ravateljstev. V tem oziru ne čaka samo nas težko in velevažno delo, ampak celo človeško družbo. Kolikor prej se bo ta proces začel in izvršil, toliko bolje bo.

Narod — suveren.

Ali je narod suveren? Je, oziroma moral bi biti. Narod je, ki postavlja kralje in odstavlja. Narod je, ki si daje postavbe, iste predeluje, iste izvršuje. — Suverenost naroda je omejena samo na občno človeško pravno postavbo, na božji zakon, katerega prekršiti ne sme, ako si noče sama sebi izkopati svojega temelja. — Ali smo Slovenci narod? Ali so Čehi narod? So Slovaki narod? So Bolgari narod? So naši bližnji bratje Srbi in Hrvatje en narod? Ali nismo vsi Slovani en narod? Vsi se zavedamo, da smo Slovani, ne čutimo pa potrebe, da bi svoja krajevna samolastna imena zatajili. Še manj, da bi vsi slovanski narodi tvorili eno samo lastno državo, če bi sploh bila možna. Brezdvoma pa rabijo vse slovanske države moralne opore vseslovanske solidarnosti ob času velikih konferenc z Germani in Romani. — Predvsem bi imeli si urediti slovanski narodi pravice na podlagi res svobodnega samoodločevanja, kjer meje eden na drugega — državne narodne meje. Proti neslovanskim narodom naj bi isto stališče zavzeli vsi slovanski narodi solidarno. Samoodločba — ne pa kapitalistično naziranje naj bi določalo meje slovanskim državam. Trst, Carigrad, Gibraltar itd. to so pač točke vseh narodov, ne pa samo tistega, na katerega zemlji stoje svobodna plovba po vseh morjih vsem, svobodni transitni promet skozi državo, vsem! To bi naš narod potrdil v svoji slovanski državi, katere meja bi pač tekla po vsej pravici ob beneški ravnini. — Tostran Drine se je od majniške deklaracije do preobrata delalo za Jugoslavijo — za veliko jugoslovansko državo vseh Jugoslovianov. Voditelji so zagotavljali narodu, da bo samoupraven, da bo suveren, dolžnosti in pravice si bo sam delil potom svobodno izvoljenih zastopnikov. Ali smo se takrat, ko smo se izjavljali za Jugoslavijo odrekli svoji lastni slovanski, Hrvatje hrvatski, Srbi srbski državnosti? Morda tu in tam posamezniki — toda narod kot tak gotovo ne.

Odkrito in jasno izjavljamo danes — smo za združitev vseh suverenih jugoslovanskih narodov, Slovencev, Hrvatov, Srbov, Bolgarov in za uresničenje tega cilja bomo delali z vsemi močmi. Od svoje suverenosti pa naj vsak jugoslovanski narod je v toliko odstopi, kolikor je pač neobhodno potrebno za

enotno nastopanje na zunaj. Zavedajmo se globoko, da čim manj bo omejena suverenost posameznega izmed jugoslovanskih rodov tem trdnejša bo pozicija skupne zvezne države na zunaj in znotraj. Jugoslavijo bo držal po koncu ne kralj, ne ta ali ona stranka, ne bajoneti — ampak narod, ki čuti potrebo take velike države in ima voljo v njen procvit delati z vsemi duševnimi in telesnimi močmi. Doba, da so državo tvorili — samo visoki sloji, baroni in grofje, velekapitalisti in zadnji čas „verizniki“, gre k koncu. — Država mora biti demokratična, ljudska. Kmet in delavec morata imeti odločilno besedo v njej, kot najštevilnejša stanova. Drugi stanovni naj bodo sorazmerno številu zastopani.

Državni dolgovi naj se plačajo z oddajo premoženja — zlasti od onih brez truda pridobljenih milijonov raznih vojni dobaviteljev in verižnikov.

Banke naj se vse poddržajo. Kaj mislite, kaj misli priprost delavec, ki ima morda ali pa ne za vsakdanji kruh le zadosi, za obleko pa ne — ko čita in bere: ta in ta banka poviša svojo glavnico od 10 na 20 milijonov? Od kod ta denar? Od kod 100 odstotni prirastek v enem letu?! Ne slepimo sami sebe — ljudstvo ni slepo, vidi marsikaj — kar se zdi, da ni vidljivo. — Slovenska država v okvirju Jugoslavije bi lahko z ozirom na kulturno višino celokupnega naroda bila vzor demokratične, socialno pravične države!

Naj bi le ljudstvo prišlo do svojega uveljavljanja!

Državna uprava, zlasti sodstvo bi imelo biti res tako, kot bi moralo po svojem bistvu biti — pravično vsem strankam, resnično objektivno v svojem delovanju. Korupcijo, podkupovanje bi v Sloveniji v kratkem času odpravili, ker ima ljudstvo smisel in vero v poštenost. Najobčutnejšo kazen bi imel dobiti voditelj ali poslanec naroda, ki njegovo suverenost ne čuva, in je zaupane glasove prodal — in varal narod.

Končam. Slovenski župan — ti bodi glavar svoje občine, ti bodi naš davni starešina, prva in zadnja inštanca v občini! Čuvajmo občinsko samoupravo!

Tudi naš narod je suveren — ko se tega zavé, čas ni daleč do tega, tako upamo, pa bo zavelo po domovini novo veselo, upapolno življenje.

Politični pregled.

A. Domača politika.

V političnem življenju naše države vlada skoraj grobna tišina. Ministri so odpotovali v svoja letovišča in se le za nekaj dni vračajo v svoje urade, da opravijo najnujnejše posle, poslanci dremljejo v silni belgrajski vročini po

maloštevilnih belgrajskih senčnatih zavetiščih, če so sploh v Belgradu, Pašič si krepi svoje oslabeledo politično zdravje v bosanskem kopalšču Iliče, kjer rešuje Bosno iz muslimanskih rok za Srbe, vse pa čaka na kraljevo poroko.

Po kraljevi poroki pravijo, da se bo začelo živahnejše politično življenje.

Takrat se bodo začele priprave za volitve v deželne zbere ali kakor pravimo po novem, za „oblastne skupščine“. Te volitve bodo velikega političnega pomena, ker bodo pokazale, ali je ljudstvo res vneto za vidovdansko ustavo in za centralizem ali pa si želi nekaj več samostojnosti kot mu jo daje vidovdanska ustava. V parlamentu se bo končal boj za novi volilni red za državni zbor. Posledica tega boja bo brzkone razdor med obema vladnima strankama, namreč med radikalcami in demokrati, tako da smemo računati z novimi volitvami za državni zbor mogoče že na jesen. Da se „nekaj“ tozadevnega pripravljaj, nam dokazuje potovanje Protičevo v Zagreb, kjer se bo (ali se je že) pogajal s Hrvatimi za morebitni skupen nastop proti centralističnim demokratom.

Slovensko ljudstvo mora biti pripravljeno torej na važne odločitve že v najbližji bodočnosti. In sicer mora biti dobro pripravljeno. Podreti mora vse, kar je v zvezi s centralizmom in da to doseže, mora nastopiti kolikor mogoče složno in enotno na proficentralističnem programu.

V boju za svoja prava Slovenci ne bomo ostali sami. Mi bomo našli sorodna mišljenja pri Hrvatih, v Bosni, v Vojvodini in v Macedoniji. V vseh teh krajih se gibanje za avtonomijo oziroma za zvezno državo silno širi. Ako bomo zastavili vse svoje moči in napeli vse svoje sile v tem boju, je zmaga naše ideje zagotovljena. Centralizem bo padel, ker mora pasti in padel bo toliko bolj gotovo, kolikor složnejše bodo proficentralisti nastopali.

B. Vnanja politika.

Najvažnejši vnanjopolitični dogodek, ki se tiče naše države, je sklenjen sporazum med Jugoslavijo in Italijo.

Kakor znano, Italija ni hotela izvesti določil in obveznosti, ki ji jih je naložila zloglasna rapalska pogodba. Oni so znali s svojo diplomatsko spretnostjo in deloma tudi z nasilnim pritiskom stvar zasukati tako, da je prišlo do novih pogajanj, ki so se ta teden končala — navidezno.

Natančno besedilo pogodbe sicer še ni objavljeno, pravijo pa, da obsega spo-

razum v glavnem tri točke: vprašanje Zadra, potem luko Baroš in reško vprašanje. Zader ostane italijanski, okoli Zadra pa bo precej širok nevtralen pas, ki bo omogočal Zadržanom svoboden promet in sigurno prehrano iz lastne okolice. Baroška luka pripade Jugoslaviji, Reka pa bo ostala še nadalje sporno vprašanje med obema državama. Najbolje bi bilo, če bi jo zasedli — Angleži...

Drugo važno vprašanje, ki se nas direktno tiče, bodo obravnavali ob priliki kraljeve poroke ministri male antante v Belgradu. Kakor poročajo listi, bodo spremenili pri tej priliki dosedanje precej rahle pogodbe med Jugoslavijo, Češko in Rumunijo v trdno zvezo, ki naj bi veljala za 20 let. Istočasno bi tudi določili natančno razmerje do Poljske in do Grčije.

V veliki svetovni politiki tvorita jedro vsega političnega življenja odškodninsko vprašanje Nemčije in obnova Rusije. Po mnenju mnogih politikov je nemško vprašanje še važnejše od ruskega. Okoli teh dveh stebrov se suče danes vsa evropska politika. Vprašanje pa je, če bodo državniki imeli srečo, da ta vprašanja v doglednem času ugodno rešijo. Na genovski konferenci se jim to ni posrečilo. Zato nameravajo sklicati novo konferenco v Haag. Ta se še niti pričela ni in že obupavajo nad njenim uspehom in napovedujejo kot naslednico haaške konference konferenco v Washingtonu.

Z genovsko konferenco, ki se je končala okoli srede maja, se javnost skoro nič ne peča. Ni pa ostala brez rezultatov, izmed katerih so najvažnejše sledeče točke: Nemško-ruska pogodba, sporazum med Vatikanom in med Rusijo, pogodba med Italijo in Rusijo in angleško-italijanski sporazum. Te pogodbe in sporazumi so velevažna politična dejstva. O pomenu rusko-nemške pogodbe smo že govorili. Sporazum z Vatikanom bo prinesel posebne ugodnosti Ukrajincem na škodo Poljakov, laško ljubimkovanje z Rusi in z Angleži pa Francozom ne bo posebno všeč. Ni izključeno, da bodo omenjene pogodbe v veliki meri vplivale na potek prihodnjih svetovnih konferenc v Haagu in v Washingtonu.

Patrijarhova kletev.

23. maja t. l. je poslal črnogorski odvetnik in časnikar A. Markovič srbskemu patrijarhu Dimitriju sledeče pismo:

„Vaša Svetost! Obupno stanje ljudstva v Črni gori je prisililo podpisanega in njegove rojake, da se obrnejo na parlament s prošnjo, da jim dovoli selitev iz Jugoslavije.

Ko zapuščamo deželo svojih očetov z namenom, da si poiščemo novo domovino, smatramo za svojo dolžnost, da vzamemo s seboj tudi ostanke naših prednikov.

Črna gora nam bo oprostila, da jo ločimo od kosti onih, ki so dali življenje za njeno svobodo, a Vas prosimo, da blagoslovite naš čin pietete nasproti svetim spominom in dovolite izkopanje, potrebno za uresničenje naše namere. Izpraznjeni grobovi naših prednikov naj ostanejo pripravljani, da sprejmejo tiste, ki se naselijo v naših osamelih domovih. Ponovno proseč za Vaš blagoslov ostanemo Vaši Svetosti najponižnejši A. Markovič, advokat in publicist (= časnikar).

Srbski list „Balkan“ priobčuje odgovor patrijarhov kakor sledi:

Ob priliki izročitve te prošnje je izvolil Njegova Svetost prevzvišeni patrijarh G. Dimitrije izraziti svoje zgražanje nad zločinci in njihovimi krvoločnostmi in je nadaljeval:

„Moje pastirsko srce pretresajo čustva najgloblje bolečine, če pomislim, da bratje zapuščajo brate brez domovine očetov. Obžalujem, da sem vsled zločinov upraviteljev (= vladnih organov) primoran, dati za vsakega Srba in za cerkvenega poglavarja najbolj nezaželen blagoslov. Če pa že moram izvršiti to za mene in za moje čustvovanje težko dolžnost, Vam dajem svoj pastirski blagoslov in bom o tem obvestil črnogorskega metopolita (škofa). Bodite blagoslovljeni, a oni, ki prelivajo bratsko kri in vrše zločine nad svojimi brati, naj bodo prokleti.“

Iz Črne gore prihaja v naše kraje zelo malo poročil. In še to malo, kar zvemo iz teh gorskih skalnatih krajev, je silno žalostno.

Črnogorci niso bili od Srbov „osvojenji“, ker so bili že od nekdaj neodvisni. Svojo samostojnost so si znali obvarovati tudi v času največje turške moči na Balkanu. Oni so se po svetovni vojni kot popolnoma svobodna in suverena kraljevina s Srbijo bodisi prostovoljno ali neprostovoljno združili.

Po združitvi so prevzeli vlado v Črni gori v roke večinoma srbski uradniki. Nesreča pa hoče, da srbsko uradništvo svoji veliki nalogi upravljanja države večinoma ni kos in zato doživljamo povsod, kamor pridejo, samo nered in odpor.

Črna gora je skalnata, nerodovitna dežela. Zato vlada tam navadno pomanjkanje in lakota. Vladni zastopniki se zato ne zmenijo. Njihova glavna briga je politika in strankarstvo. Od tega pa ljudstvo nič nima. Divje strankarstvo pa vzbuja sovraštvo in rodi pri vročinskih ljudeh kot so Črnogorci krvave boje. Kadar pride tako daleč, nastopi orožništvo in vojska. Kako nastopata ti dve sili, si lahko mislimo. Ljudstvo beži pred to „oblastjo“ v gore ali pa sili iz dežele...

Vlada opravičuje svoje nastope z oboroženo silo navadno s „tujo agitacijo“. S tem hoče prevaliti krivdo za nezadovoljnost ljudstva z ramen svojega nesposobnega uradništva na tuja pleča. Enkrat so „pristaši razkralja Nikola“, drugič zopet „Lahi“, ki „rujejo proti naši državi“ in ščejujejo in hujskajo ljudstvo. Ne bomo trdili, da ne bi nikdar noben Črnogorec rekel, da je bilo Črnogorcem pod Nikitom bolje ali pa da bi rekel, da bi raje prišel pod Lahe kot pod Srbe. Taki ljudje se gotovo najdejo. Ako pa se vprašamo po vzrokih, zakaj ti ljudje tako govore, nam ni treba iskati krivde pri „tujih agentih“, ampak iskati jo moramo v lastni, nesposobni upravi. To je tista nesreča, ki davi in mori Črnogor-

ce, Maceđonce, Vojvodince in tudi nas Slovence!

Črnogorci so obupali nad izboljšanjem obstoječih žalostnih razmer in so sklenili svojo domovino zapustiti. Srbski patrijarh, najvišji dostojanstvenik pravoslavne srbske cerkve, jih blagoslavljaja z žalostjo v srcu. Ob enem pa svečano preklinja one, ki so krivi bratske nesreče. On jih tudi imenuje. Iz patrijarhovega odgovora je dovolj razvidno, da niso Črnogorcev poglani v svet

„tuji agentje“, ampak domačini, krvni bratje...

Belgrajske vlade se patrijarhova kletev seveda ne bo prijala. Belgrad bo vladal po svoji navadi dalje, kot je vladal doslej. To bo trajalo tako dolgo, dokler ne bodo vsi ljudje obupali in prosili vsak svojega cerkvenega kneza za blagoslov pred odhodom iz svoje nesrečne domovine...

Res, daleč smo prišli!

Za avtonomijo Bosne in Hercegovine.

Bosanski poslanec dr. Mandič je ob priliki neke interpelacije v parlamentu govoril o razmerah, v katerih žive sadilci tobaka v Bosni in Hercegovini in povedal med drugim tudi sledeče:

„Hercegovina je zemlja krša in kamenja, primerna le za pridelovanje tobaka in grozdja. Nad 10.000 ljudi se še danes živi edino-le od pridelovanja tobaka. To so mali vrtovi pri hišah, v katerih revni hercegovci s svojo družino sadi in neguje svoj tobak. To je glavni in edini vir njegovih dohodkov. Že Avstrija je to hercegovčevu odvisnost od tobaka neusmiljeno izkoriščala in smo le s težavo dosegli, da je država plačevala tobak po 1 krono v zlatu za kilogram. To je bilo vsekakor malo, a vendar se je takrat dobilo kilogram žita za 12 do 16 vinarjev in po podobni ceni tudi ostale potrebščine. Takrat smo imeli tudi bosensko-hercegovski sabor, kjer smo se pobrigali za hercegovino, za poti, ceste, vodnjake, šole, pašnike, izsuševanje močvirij itd. Zakoni so bili gotovi, krediti odobreni in ako bi bili mogli delati naprej, bi bila postala hercegovina srečna, plodovita dežela, da malo takih. A prišla je vojna in uničila vse.

Za osvobojenjem, ki ga je hercegovčev tako iskreno pozdravil, je prišlo strašno razočaranje. Neštete odredbe in naredbe, kaos, v ostalem pa roparska finančna politika nasproti prečanskim krajem, pri čemer sta ravno Bosna in Hercegovina potegnili najkrajši konec. Belgrajska vlada do danes ni odpravila bivšega monopolskega reda za Bosno in Hercegovino, ker ji izvrstno služi pri izkoriščanju pridelovalcev tobaka. Današnja monopolska uprava plačuje tobak po 46 K kilogram, a danes stane 1 kilogram koruze 16 K. Ta cena torej ni izdaleka ni tolika, kakor prejšnja zlata krona. Pridelovalci tobaka žive v strašni bedi, a ako v največji stiski proda kdo kilo tobaka, ga neusmiljeno kaznujejo. Razen tega mora plačevati še vedno sramotni 7 odstotni davek, ki ga je bila prejšnja monarhija že pripravljena odpraviti. Monopolska uprava plačuje slabi srbski in hercegovskemu podobni macedonski tobak 2—3 krat dražje nego pridelovalcu v Hercegovini. In vendar je imela država v zadnjih dveh letih od hercegovskega tobaka 750 milijonov kron čistega dobička!

Hercegovina trpi pod sedanjim režimom strašna politična preganjanja. Tu je v veljavi preganjanje za tujo krivdo: zaradi vojaških novincev itd. Ostudna policijska špijonaža in volunstvo sta v polnem cvetju; ljudi vlačijo v ječo, kjer čakajo 1—2 meseca, dokler dospe iz Beograda predlog za preganjanje zaradi žalitve veličanstva, kar se navdno godi proti katoliškim Hrvatom, dočim se pravoslavni Srbi v takih slučajih gleda skozi prste. Opuščajo se po vrsti vsi cestarji, o melioracijah ni govora, v aprovizaciji se vrše nezaslišane stvari

na škodo ljudstva. Sadilec tobaka plačuje invalidski davek, a invalidi brez noge dobivajo doli po 2 K podpore mesečno.

Ob takih razmerah ljudstvo v Bosni in Hercegovini ne more biti zadovoljno. Zato je treba iskati izhoda iz tega kaosa, a ta izhod more biti samo državno-pravna avtonomija za Bosno in Hercegovino. Ako bi bili mi v Bosni in Hercegovini v smislu adrese z dne 1. decembra 1918 obdržali avtonomijo in naš prejšnji aparat z zanesljivim i našimi ljudmi vsaj do ustave, potem bi bili z našim pokrajinskim proračunom lahko izhajali. Sedaj gredo pa vsi dohodki v skupno blagajno, a od njih ne dobi Bosna-Hercegovina malone ničesar. V Mostarju sem govoril s pravoslavni Srbi, ki so mi vsi izjavljali: „Tako nikakor ne gre dalje, tega mi ne moremo zdržati. Naj nam dajo avtonomijo, pa boste videli!“

Sveta dolžnost države, ki izvršuje monopolsko pravico je, da te pravice ne smatra enostranske in vrši tudi dolžnosti, ki jih jej predpisuje ustava, morala in njena suverena oblast. Potem je tudi hercegovski sadilci tobaka ne bodo smatrali za izkoriščevalca in brezvestnega špekulanta, marveč socialni organizem v zaščito političnih in gospodarskih pravic.

Vse to se pa da izvesti, po mojem globokem prepričanju, samo v avtonomni Bosni in Hercegovini z lastnimi proračunskimi dohodki brez vsakršne druge pomoči. Naša država mora sadilcu plačati ne samo toliko, kolikor je pridelava njega samega stala, marveč mora dobiti vsak delavec tudi nagrado za svoj trud, da se državi ne more očitati kapitalističnega postopanja nasproti sadilcem tobaka. Dalje se mora država brigati za materielno kulturo in napredek tega življa, da se končno dvigne na stopnjo, ki je vredna človeka. Ako pridete v Hercegovino in pogledate, kako ti ljudje žive, se boste zgražali; oblečeni so in hranijo se tako slabo, da bi se Bog zjokal nad njimi. Stanujejo po kolibah brez oken, brez podov kakor ljudje iz predzgodovinske dobe. V Sloveniji, Srbiji in ostalih krajih Hrvatske in Slavonije niti živine nimajo v takih kočah, kakor stanuje v njih hercegovci, sadilec tobaka, ki donaja državi 258 milijonov čistega dobička letno!“

Tako kakor je v Bosni in Hercegovini je razmeroma povsod. Ljudstvo vpije povsod. Dajte nam pošteno in solidno upravo in vse bo dobro! Tega klika pa belgrajska vlada ne sliši in ga tudi ne mara slišati „Porodica“ si hoče ohraniti svoje dohodke, ki izvirajo iz brezmejnega izkoriščanja drugih, za vsako ceno. Vprašanje pa je, kako dolgo bodo oni „drugi“, t. j. prečani, pri volji, da se bodo dali izmozgavati.

Dnevne vesti.

Silen bogataš je šolski sluga na neki ljubljanski srednji šoli. Mož je oženjen in ima otroke. Za sebe, za ženo in otroke je prejemal doslej draginjsko doklado kakor vsak drugi državni uslužbenec. Sedaj pa so mu te sijajne dohodke reducirali, ker smatrajo, da je že dovolj bogat. Mož namreč prodaja v odmoru ob deseti uri dopoldne lačnim fantičem zemlje in država pravi, da s to prodajo toliko zasluži, da mu ni treba nobene draginjske doklade več! Bog ve, koliko zemelj morajo fantje na tej šoli dopoldne pojedti, da šolski sluga toliko zasluži, da ni potreben nobene doklade več?

Predlog. Pri pokrajinski upravi imajo baje še nad deset milijonov kron, ki so ostali v splošno narodne namene od koroškega plebiscita. Ta denar je bil

baje nedavno namenjen za nakup kraljeve vile na Bledu, ker je pa vilo sedaj kupil gospod kralj sam iz svojega žepa, so milijoni zopet na razpolago. Da jih kdo ne odnese, predlagamo, da se s temi soldi zgrade delavska in uradniška stanovanja, dohodki iz teh pa naj služijo prvotnemu namenu fonda. Na noge, socialna politika!

Kdo bo plačal „gor“? Sedaj se bankirji kregajo med seboj glede nerednosti, ki so se baje godile pri upravljanju fonda za koroški plebiscit in fonda za tehnično visoko šolo v Ljubljani. Ko bodo Nemci zvedeli, kao se tu pripravijo zaradi svinca, ki je bil prvotno pravzaprav njihov, bodo potem mednarodnega sodišča zahtevali denarce nazaj v smislu tozadevnih mirovnihih pogodb. Če

kakšen reven študent res kaj prejema iz teh fondov, bo očitvidno ta špetir plačal — on, s tem, da se mu bo ustavila podpora. Revež je pač vedno revež, ki pa plačuje za vse in zmeraj.

Narobe svet. Na senzacionalnem obnem zboru Jadranske banke v Ljubljani je njen sedanji ravnatelj izrekel težke obdolžitve tudi napram bivšim njenim vodilnim uradnikom. Obdolžitve so takšne vrste, da bi moral upravni svet nemudoma napraviti ovadbo na državno pravdnništvo, ki bi moralo takoj, eventualno tudi ex offio poseči vmes. Toda Jadranske banke upravni svet je čakal na svoj občni zbor, tam izrekel obdolžitve in sedaj čakal, da bodo obtoženci tožili. Naša pamet nas je doslej tako učila, da smo tistega, ki nam je na skrivaj ukradel zimsko sukno z gostilniške kljuge, enostavno naznanili — policaju. Kakor se vidi, se bomo poslej v takih rečeh morali pustiti še tožiti — zaradi časti. Torej tudi v pravnih ozirih — Umwertung der Werte.

26 tovarov v enem žepu. Razvoj kapitalizma v Sloveniji je lepo razviden iz letošnjega poročila Jadranske banke, ki našteva nič manj kot 26 podjetij, ki jih ima ta banka v svojem žepu. Pomislite, v 26 tovarnah delajo ljudje za — Jadransko banko! Bivši ravnatelj banke, g. Praprotnik, pravi v svojem „Poslanem“, ki so ga objavili časopisi, da je smehljaje bral ta seznam, ponosen, zakaj to da je njegovo delo! In pravi indirektno: kaj pa je napravil sedanji ravnatelj? Če bi kaj, bi moral biti ta seznam še obširnejši. To je kapitalističen

ponos, vi kmetje in delavci. — Poleg Jadranske imamo v Sloveniji še vse polno drugih bank. Če so te vsaj približno tako velike, delamo vsi — za banke.

„Panama“. Prejeli smo: V nekem ljubljanskem listu je štalo zapisano glede zadnje od Jadranske banke (kdo stoji za njo?) sprožene afere, da je to „slovenski“ panama. Ali bi ne bilo bolje reči, da je to „jugoslovenski“ panama? Tisti politični ljudje, ki igrajo svojo vlogo v tej zadevi — in za politične ljudi gre tu v prvi vrsti! — so v svojih dejanjih dosledno odklanjali slovenstvo in se proglašali za „jugoslovence“. Naj se torej tudi njihova dela imenujejo po njih.

Paragraf 104 srbskega kazenskega zakona je velika neprijetnost. To je paragraf, ki varuje uradniško čast, kar je sicer čisto v redu, ampak kazenska določila so vendar-le nekoliko prebuda. Samo arest in arest! Dr. Žerjav pa ni hud in ni hudoben človek, ampak je človek dobrega srca. Zato smo prepričani, da se on tega paragrafa v zaščito svoje ministrske časti ne bo poslužil. On je izjavil s častno besedo, da je nedolžen in zato mu bo čisto lahko napraviti kavališko potezo, da se ne bo „zašancal“ za ministrsko čast in za „hundertfirar“. Vsaj sodniki itak vedo, da je minister, če se bodo hoteli ravno na to okolnost ozirati. On naj nastopi, kot človek brez madeža, pred sodiščem kot navaden zemljan. Vsaj je gosp. minister Pucelj tudi tožil, pa se ni nič naslonil na paragraf 104. Zato je g. minister Pucelj slaven mož in dr. Žerjav bo še slavnejši, če bo posnemal svojega tovariša.

Organizacijska vest.

V četrtek dne 1. junija t. l. se je sklenila ustanovitev neodvisne politične organizacije „Združenje slovenskih avtonomistov“. Sedež organizacije je v Ljubljani, svoje delo pa razteza na vso Slovenijo.

Njen namen je delovati za pridobitev avtonomije Slovenije na podlagi svobodne upravne in zakonodajne samoodloče njene kmečko-delavskega prebivalstva na političnem kakor tudi soci-

alno-gospodarskem in kulturnem polju v protikapitalističnem smislu.

V začasnem načelstvu so: **dr. Gavazzi, vseučiliški profesor; dr. Dragotin Lončar, realni profesor in Albin Prepeluh, publicist v Ljubljani.**

Pravico do članstva imajo vsi polnoletni moški in ženske. Kdor želi pristopiti, naj se javi ali osebno pri članih načelstva ali pa pismeno pri uredništvu „Avtonomista“, Ljubljana, Breg št. 12.

Gospodarstvo.

Razdelitev veleposestev.

a) Razdelitveni načrt.

V ministrskem svetu so razpravljali o zakonskem načrtu za razdelitev veleposestev. O vsebini tega zakonskega načrta poroča belgrajski list „Politika“ sledeče:

„V Sloveniji, Dalmaciji in v Hercegovini bodo razlaščena veleposestva, ki so večja kot 50 hektarjev (ali okroglo: sto oralov ali „johov“).

V enem delu Slavonije, v enem delu Hrvatske in v Črni gori bodo razlaščena veleposestva, ki obsegajo nad 100 ha (= 200 oralov).

V Bosni in v drugem delu Hrvatske ona veleposestva, ki merijo nad 170 ha ali okroglo nad 350 oralov.

V drugem delu Slavonije spadajo pod razlastitev veleposestva, ki merijo nad 200 hektarjev ali 400 oralov.

V Sremu, v Vojvodini in v novi Srbiji (ali Maceđoniji) pa ona veleposestva, ki merijo nad 300 hektarjev ali nad 600 oralov.

b) Vprašanje odškodnine.

Vsa veleposestva, ki se bodo razlaščila, se razlaste ali brez odškodnine ali pa z odškodnino.

Veleposestva, ki so last državljanov nam sovražnih držav (Avstrije, Madžarske in Bolgarije), se razlaste brez odškodnine. Za vsa druga veleposestva, ki se razlaste, pa bo določila odškodnino posebna komisija.

c) Kdo dobi zemljo.

Pravico do razlaščene zemlje imajo oni naši državljani (Srbi, Hrvati in Slovenci), ki nimajo dosti zemlje. Kot temeljno načelo velja določba, naj ima kmeška družina petih članov najmanj 10 hektarjev zemlje, družine od 6—10 članov naj imajo vsaj 8 hektarjev, in za vsaka druga dva moška člana se dovoljuje še po pol hektarja zemlje. Ako žive te družine v mestih, dobe le polovico. V prvi vrsti imajo pravico do razlaščene zemlje invalidi in dobrovoljci. Dobrovoljci do 5 hektarjev zemlje zastonj, ako

so se borili; ako pa se niso borili, le 3 hektarje.

d) Kako se plačuje odškodnino?

Odškodnina za dosedanje lastnike se izplača do zneska 1 milijona kron v polnem obsegu v gotovini. Kdor bi imel dobiti 1—2 milijona kron, temu se odtegneta 2 in pol procenta odškodninske svote. Kdor bi imel dobiti do 4 milijone kron odškodnine, temu se odtegne pet procentov cele svote itd.

A tudi ostalih zneskov po odračunu odtegljajev ne prejmejo dosedanje lastniki izplačanih v polnem obsegu v gotovini, izvzemši one, ki dobe največ le 1 milijon kron. Kdor bi imel dobiti n. pr. 1 milijon in pol kron, temu se odtegne (kakor zgoraj rečeno) najprej 2 in pol procenta, od ostale svote pa dobi le polovico v gotovini, ostalo pa v državnih zadolžnicah.

e) Kdo plača odškodnino?

Odškodnine ne bo plačala država, izvzemši za dobrovoljce, ki dobe zemljo zastonj, ampak plačati bodo morali zemljo novi gospodarji. In sicer bodo plačevali oni, ki dobe zemlje za 4000 kron, vse v gotovini. Kdor bo dobil zemlje za 10 tisoč kron, bo moral plačati polovico v gotovini, polovico pa v 10 letnih obrokih s 7 procentnim obrestovanjem. Kdor bo dobil zemlje za več kot za 10 tisoč kron, bo moral plačati v gotovini eno četrtno zneska, ostanek pa v 10 letnih obrokih po 7 procentov.

f) Določila za naseljence.

Novi naseljenci zemlje ne bodo smeli 10 let niti prodati niti obremeniti. Oni, ki bi tekom treh let zemlje ne obdelovali sami, ali pa je ne prevzeli v last, izgube pravico do zemlje.

g) Pravice naseljencev.

Kakor hitro sprejme kdo dodeljeno mu zemljo, ima sledeče ugodnosti:

1. Pravico do proste vožnje po železnici za vse člane svoje družine, prosti prevoz živine in orodja na vseh železnicah in vlakih, dokler ne pride v svoj novi kraj. 2. Sme sekati les iz državnih in občinskih gozdov brezplačno za gra-

jenje hiš in ostalih gospodarskih poslopij. 3. Sme prosto pasti svojo živino na občinskih pašnikih in sicer pet let brez davka.

To so najvažnejše določbe zakonskega načrta o razlastitvi veleposestev in o naseljevanju. Naj nam bo dovoljeno nekaj opazk.

V prvi vrsti se nam zdi čudno, zakaj pridejo v Sloveniji že posestva nad 100 oralov pod razlastitveni nož, dočim pridejo pod razlastitev v Sremu, v Vojvodini in v Macedoniji šele posestva, ki merijo nad 600 oralov! Ali mora tudi tukaj uživati srbsko pleme neke predprave? Ali sme samo srbski kmet biti bogat, hrvatski in slovenski pa ne? Ta nepravilna mera postane še hujša, ako pomislimo, da je ravno v Sremu, v Vojvodini in v Macedoniji zemlja silno rodovitna in da tam 1 oral zemlje baš zaradi rodovitnosti petkrat ali pa še večkrat več zaleže kakor pa kakšna kamenita zemlja v Sloveniji in v enem delu Hrvaške.

Iz ravnokar navedenega vzroka je krivična tudi odmera najmanjše posesti, ki znaša povsod enako: V Sloveniji in v Macedoniji naj znaša najmanjša zemljiška posest vsaj 10 oralov za 5 glav družine. Deset oralov zemlje v Sloveniji za 5 ljudi je beračija, v Vojvodini ali v Macedoniji pa bogatija! Deset oralov zem-

lje velja v Sloveniji povprečno 50—60 tisoč kron, recimo tudi 100 tisoč kron, če je zemlja dobra, dočim velja 10 oralov zemlje v Vojvodini najmanj pol milijona kron! To ni prav, in cela stvar zelo diši po protežiranju srbskega plemena.

Tega pa ne sme biti. Mi zahtevamo enakopravnost in pravičnost za vse v enaki meri. Mi privoščimo Srbom, naj bodo bogati, zahtevamo pa za sebe vsaj toliko, da bo mogel živeti tudi naš kmet.

POSLANO.*

Čenjeno uredništvo „Avtonomista“. Ljubljanski „Slovenec“ je prinesel poročilo belgrajske „Politike“, v katerem pravi, da sem 4. novembra 1921 prejel od uredništva „Politike“ na račun honorarja 300 dinarjev in da nisem poslal no-

* Uredništvo odgovarja le po zakonu.

benega dopisa, kakor sem bil obljubil. „Politika“ je še dostavila besedo „prevara“. Resnica mlati laž in resnica je taka: Res je, da sem se seznanil posredovanjem g. dr. Milana Gavriloviča, sedaj poslaniškega svetnika SHS v Berlinu, z direktorjem belgrajske „Politike“ g. dr. Ribnikarjem. To je bilo takrat, ko sem zapustil g. ministra in državno službo. Res je, da sem se dogovoril z g. Ribnikarjem, da bom pošiljal „Politiki“ feniletone in dopise iz Slovenije. Tudi je res, da sem prejel 300 dinarjev na račun. Tudi je res, da par mesecev nisem „Politiki“ poslal niti črke in to opravičil ustmeno pri g. dr. Ribnikarju, ki se je smehljaj in razumel moje ogromno delo z „Našo Vasjo“. Poslal pa sem pozneje tri ali štiri stvari, mislim par Cankarjevih novel, eno svojo novelo, vse v štokavščini, morda tudi dopis o slovenski politiki. Vse pa sem pošiljal ne — priporočeno, ker v svoji dobri

veri nisem mislil, da se nepriporočena pisma lahko zataje, ako se na dolgem potu do Beograda niso izgubila. Res je tudi, da sem „Politiki“ tistih 300 dinarjev vrnil, čim sem zvedel, da je g. dr. Ribnikar vzdignil na mene motiko. Čakajte, g. dr. Ribnikar, še iskali me boste! Dostavki „Slovenca“ so neokusni in nekolegijalni, tudi me nič ne briga, ako je „Politika“ v zvezi z dvorom ali ne. Kdor mene pozna, ve, da nisem v zvezi z nobenim dvorom... Uredništvo „Avtonomista“ prosim, da me izvoli sprejeti pod streho s to mojo ubogo tristo-dinarsko nadlogo. Ako je „Slovenec“ možat, jo tudi ponatisne, da popravi krivico. Ne prosim pa ne! S spoštovanjem

Dr. Anton Novačan.

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

VILJEM TREO

ARHITEKT IN STAVBENIK
Ljubljana

prevzame vsa dela visoke stavbe, kakor adaptacije starih hiš in izvršitev novih stavb, sestavo načrtov in proračunov.

„TEXTILIA“ LJUBLJANA, Krekov trg št. 10.

Delniški kapital K 12.000.000.

Največja zaloga češke in angl. manufakture.

Telefon 177. Centrala: Ljubljana. Brzjav: „Textilia“
Samo na debelo! Samo na debelo!

Ali ste se že naročili na revijo „Novi Zapiski“?

Manufaktorni oddelek Gospodarske Zveze

LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 29 na dvorišču

Velika zaloga sukna za moške in ženske obleke, najlepša izbira vsakovrstnega spodnjega perila za moške, ženske in otroke in velika zaloga usnja, čevljev na drobno in debelo.

Kapital: K 20.000.000

Slov. eskomptna banka

Rezerve obrog K 6.500.000

Podružnice:
Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec.

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje

Telefoni št. 146, 458 Brzjavke: ESKOMPTNA.

Popolnoma varno naložite svoj denar v

Vzajemni

posojilnici v Ljubljani

poleg nunske cerkve P. Z. Z. O. Z.

Hranilne vloge se obrestujejo

4%

brez odbitka rentnega in invalidnega davka.

Hranilne vloge se lahko vplačujejo potom poštno čekovnega in da, vlagateljem so položnice brezplačno na razpolago. Posojila na zemljišča, zaznambo na službene prejemke, proti poroštvo itd.

Oblačilnica za Slovenijo r. z. z o. z. v Ljubljani.

Zadružna centrala za manufakture en gros en detail.

Zgolj prvovrstni češki in angleški izdelki

Skladišče v „Kresiji“, Lingarjeva ulica 1, prvo nadstropje, Prodajalna na drobno v Stritarjevi ulici št. 5. Podružnica v Somboru (Bačka), Aleksandrova ulica št. 11.

Upoštevajte pri nakupih.

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani

prodaja iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanški in trboveljski premog

vseh kakovosti v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo vporabo, kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava

la čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo vporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov: PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d. Ljubljana, Nunska ulica 1.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/1.

Telefon št. 21.

(časno v prostorih Zadružne zveze).

Kapital in rezerve skupno z afilacijami čez K 50.000.000.

Podružnice: Džakovo, Maribor, Sarajevo Sember. Solit, Šibenik. Ekspozitura: Bled. Interesna skupnost z Sveopčo Zanatlijsko banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.